

І. М. Посохов, к.е.н., доцент, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків

Переваги та проблеми закордонних моделей оцінки ризику банкрутства корпорацій

За кордоном поширені факторні моделі (засновані на багатомірному дискримінантному аналізі), що використовуються для оцінки ризику банкрутства корпорацій. Найбільш відомі зарубіжні моделі кількісної оцінки ймовірності банкрутства, авторами яких є Е. Альтман, Р. Ліс, Р. Тафлер і Г. Тішоу, Г. Спрингейт, Фулмер тощо.

Багато сучасних дослідників намагаються пристосувати та використовувати закордонні моделі банкрутства до нашої дійсності, що, на наш погляд, не зовсім коректно з наступних причин. По-перше, дані моделі розроблялися в 1960-70-х рр. Після їх розробки пройшло дуже багато часу, змінилась економічна ситуація в США і європейських країнах. Змінилися і багато існуючих загальновідомих нормативів та методик. Моделі, розраховані за статистичними даними тих років, не можуть правильно описувати і прогнозувати сучасний стан корпорацій. По-друге, не існує універсальних моделей, що б можливо було застосовувати для різних галузей економіки окремої країни, так як в силу певних особливостей галузей значимість індикаторів моделей істотно розрізняється. Є істотні відмінності і у швидкості оборотності капіталу, у рівні доходів на вкладений капітал.

Тому моделі повинні розроблятися з урахуванням особливостей кожної галузі і періодично уточнюватися з урахуванням нової статистичної інформації та тенденцій і закономірностей в економіці.

Переваги та алгоритм прогнозування основних моделей банкрутства корпорацій наведено на (рис. 1) [1,2,3,4,5].

Проблеми використання основних моделей прогнозування банкрутства корпорацій наведено на (рис. 2).

У зарубіжній практиці в умовах економіки, що стабільно працює для оцінки ймовірності банкрутства підприємства використовують так званий z-рахунок Е. Альтмана. Розрізняють дві моделі z-рахунку Е. Альтмана: 2-факторну та 5-факторну. У моделі Альтмана надмірний акцент робиться на частку власних джерел у формуванні активів і рентабельність активів[4,5].

Модель	Розрахункова формула	Переваги
Модель Спрінгейта	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$	– точність $\geq 90\%$
Двофакторна модель Альтмана	$Z_1 = -0,3877 - 0,0736 \text{ КШЛ} + 0,0579 \text{ КДЗ ПЗ}$	– простота розрахунку; – наявність лише 2-х факторів
П'ятифакторна модель Альтмана	$Z_2 = 3,3\text{КЧОК} + 1,0\text{РА} + 0,6\text{КА} + 1,4\text{КФЗ} + 1,2\text{КА}$	– простота розрахунку; – наявність послідовності дослідження
Модель Ліса	$Z = 0,063K_1 + 0,092K_2 + 0,057K_3 + 0,001K_4$	– простота розрахунку
Модель Таффлера і Тішю	$Z = 0,53K_1 + 0,13K_2 + 0,18K_3 + 0,16K_4$	– простота розрахунку
Модель Фулмера	$H = 5,528V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,27V_4 + 0,120V_5 + 2,33V_6 + 0,575V_7 + 1,08V_8 + 0,894V_9 - 6,075$	– широкі охоплення показників; – вірогідність – 1 рік – 98%, 2 роки – 81%

Рис. 1. Переваги та алгоритм розрахунку основних моделей банкрутства

Інші показники вносять незначний внесок у формування інтегрального показника кредитоспроможності. Використання Z-рахунку Альтмана в умовах сучасної України (для вітчизняних корпорацій) не дозволяє отримати достовірні результати, внаслідок переоцінки основних фондів корпорацій, складності та деколи неможливості встановлення ринкової ціни окремих основних фондів, тобто розрахунок чисельника та знаменника формули за різними цінами.

До недоліків моделі Ліса слід віднести включення до неї такого параметра, як співвідношення власного оборотного капіталу з усією сумою активів. Якщо оборотні активи займають невелику питому вагу в загальній валюті балансу, то й частка власного оборотного капіталу буде невеликою, навіть якщо оборотні активи на 100% сформовані за рахунок власних коштів.

Навпаки, в тих корпораціях, де оборотні активи займають велику питому вагу в валюті балансу, частка власного оборотного капіталу може бути значно більшою у загальній сумі активів, навіть якщо вона невисока в оборотних активах. Отже, даний показник не може бути індикатором фінансового стану корпорації.

Рис. 2. Проблеми використання основних моделей прогнозування ризику банкрутства корпорацій

Запропоновано автором

За кордоном широко поширені багатфакторні моделі (кількісні індикатори банкрутства) Таффлера і Тішоу, Ліса. Однак, незважаючи на наявність переваг наведених вище моделей прогнозування банкрутства провідних західних компаній, вони не адаптовані до умов розвитку економіки України. Ці моделі використовують статистичну звітність корпорацій конкретних країн, тобто застосування моделей передбачено тільки у межах цієї країни. Велике значення має якість фінансової звітності та ступінь інформативності статистичних даних і показників, які входять до складу моделей.

Ці моделі можуть бути використані в якості підходу до побудови системи оцінки ризику банкрутства, але необхідно звертати увагу на особливості національної економіки. Більшість моделей ґрунтується на тому, що виділяється певний фактор. Таким чином, деякі моделі зосереджені на

таких факторах, як фінансова стабільність, що пов'язано з фінансовою структурою корпорації, залежність від кредиторів, ліквідність.

Розробка багатофакторної моделі для української економіки все ще проблематична: через нестабільність і недосконалість правової бази банкрутства українських корпорацій, через відсутність обліку багатьох факторів, що впливають на фінансову стійкість компанії, тому що необхідні об'єктивні статистичні дані щодо банкрутства. Необхідно розробити модель, в якій оцінка фінансового стану українських корпорацій буде ґрунтуватися на національних стандартах бухгалтерського обліку та звітності, яка буде використовувати статистичні данні вітчизняних компаній з урахуванням галузевих особливостей. Отримані результати наукового дослідження показують, що серед існуючих закордонних моделей прогнозування банкрутства, в даний час немає методів, які можуть надати точні результати банкрутства вітчизняних компаній. Використання різних методів і технологій для прогнозування ризику банкрутства, як правило, призводить до отримання суперечливих висновків про рівень фінансового стану компанії та ймовірність ризику банкрутства.

Література. 1. *Гаврилко П.П.* Основні підходи до оцінювання схильності підприємств до банкрутства / *П.П. Гаврилко, М.Ю. Лалакулич, Ф.А. Вазинський* // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 162-166. 2. *Нескородева І.І.* Порівняльний аналіз ефективності використання методів діагностики банкрутства українських підприємств / *І.І. Нескородева, С. Пустовгар* // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 181-186. 3. *Судакова О.І.* Економічна діагностика імовірності банкрутства підприємств / *О.І. Судакова* // Економічний простір. – 2012. – № 59. – 265-270. 4. *Altman, E.* 2000, Predicting Financial Distress of Companies: Revisiting the Z-Score and Zeta Models. 5. *Korol T.*, Multi-Criteria Early Warning System Against Enterprise Bankruptcy Risk, EuroJournals Publishing, 2011, pp 143-145.